

Pred leti je stopil Gangl v pokoj kot višji šolski nadzornik in dvorni svetnik, in tedaj je posvetil vse proste sile sokolski ideji še bolj kakor prej. Sokolstvu se je posvetil že kot mlad učitelj v Idriji. Avstrijska oblast so videla v njem nevarnega sovražnika in so ga ocenila kot: »Hetzrednerja«, urednika »des serbophilischen Lehrerblattes« itd., v službi so ga preganjali z vsemi sredstvi ter so z namenom, da ga preženo, ukinili njegov razred. Pognali so ga tudi v vojno, a njegove volje niso uničili. Gangla je poplačala Usoda za vso trnjevo pot slovenskega hlapca Jerneja obilo. Sam kralj Aleksander ga je postavil na čelo organizacije, ki ji starostuje njegov prvorojenec, prestolonaslednik Peter. Ne samo v mejah naše države, po vsem slovanskem svetu je sokolski vojvoda brat Engelbert Gangl med najbolj popularnimi osebami.

Gangl pa je tudi med najbolj plodonosnimi našimi književniki. Naše šolske knjižnice hranijo kopico mladinskih knjig, ki jih je poklonil mladi generaciji naš pesnik in pisatelj. Učiteljstvo še vedno s pridom uporablja Ganglovo čitanko. Ne mine niti ena šolska, sokolska ali sploh nacionalna akademija, v kateri ne bi bil zastopan Gangl kot literat. Obogatil pa je od l. 1896., ko je napisal za CMD igrice »Materine sanje«, tudi našo gledališko literaturo, njegov »Sin« je preveden celo v srbohrvaščino in poljščino. V nedogled bi se razširil naš stolpec, ko bi podrobno navajali še ostale zasluge jubilara kot govornika, novinarja, kritika, podrobnega nacionalnega delavca; sploh menda ni poprišča v javnem udeleževanju, koder se ne bi v teku svojega povsem narodu in državi poklonjenega življenja pojavil naš jubilar.

Ko izrekamo našemu vodniku in vzorniku najiskrenejše čestitke k 60. rojstnemu dnevu, si želimo dvojega:

Naj ga ohrani Usoda še mnogo, mnogo let med nami, zdravega in delovnega, kakor doslej!

V naših vrstah pa naj najde mnogo, mnogo posameznikov, da bo rasel vsak posameznik našega stanu navzgor — v kraljestvo Dela!

Tako bodi!

V namenu, da čujemo ob pomembnem življenjskem jubileju tudi jubilarne besede, sem ga poiskal v njegovi delovni sobi v pisarnici »Učiteljske tiskarne«.

Engelbert Gangl je povedal svojim stanovskim tovarišem in bratom Sokolom te besede:

V pogledu odnosa učiteljstva do Sokolstva je moje stališče popolnoma jasno in nedvoumno. Izraziti ga moram čisto na kratko tako: Nikjer v slovanskem svetu — torej tudi v Jugoslaviji — ni dano nacionalnemu učiteljstvu toliko možnosti za delo med najširši mi plastmi naroda, kakor v Sokolstvu.

V naši državi večina učiteljstva to moje stališče pravilno umeva in ga v praksi izvaja v polnem obsegu. Na letošnji glavni skupščini JUU v Ljubljani sem to izrečno naglasil, poudarja jo, da bi bilo v mnogih sokolskih društvih in četah sokolsko delo nemogoče brez požrtvovalnega sodelovanja bratov in sester iz učiteljskega stanu. Osebnostno poznam na tisoče učiteljev in učiteljic v vseh predelih naše države in v slovanskem svetu, ki zavzemajo v našem Sokolstvu vodilna mesta v upravi in prosveti, v tehničnem delu, v statistiki, v socialnem skrbstvu, v časopisju — sploh v vseh panogah tako bogato in vsestransko razčlenjenega sokolskega vzgojnega delovanja.

Ker je sokolsko delo predvsem vzgojno, je že po tem dejstvu samoumejno, da vidimo pri sokolskih poslih v aktivni tvornosti pripadnike učiteljstva: od otroških vrtec do univerz. Nobeno drugo nacionalno delo — razen sokolskega — ne združuje v enem smotru in v istih smereh pripadnikov učiteljskega poklica v najširšem pomenu te besede.

Seveda so izjeme. Vzroki so različni, predaleč bi našel, ako bi jih hotel navesti in vse do zadnjega ovreči kot neutemeljene in stvarne. To bi mogel z lahkoto, ker mi Sokoli nikogar ne silimo k sokolskemu delu, nimamo pravice nikogar klicati na odgovornost. Glavni vzrok pasivnosti je slepa vera v načelne nasprotne sokolskega pokreta. Ta slepa vera pa daje učitelju slabo spričevalo o samostojnosti mišljenja, presojanja in odločevanja. Ne daje ji stvarne osnove niti bajka o našem brezverstvu.

V moji rodovini smo vsi sokolski — ne vem do kolikega kolena nazaj, kolikor nas pač še danes živi. A v tej sokolski rodovini ni o brezverstvu ni duha ni sluha. A logično bi moral biti ravno jaz največji brezbožnež na svetu! Razločujem pa politiko od vere in imam v svoji vesti strogo začrtano razdvojenost med eno in drugo. Borim se z moralo proti vsakemu zlonamernemu poizkusu, da bi preplavila duševnost našega naroda mešanica in slepilo tega, kar ne sodi skupaj in kar skriva za mračnimi zavesami sebične in nemoralne smote.

Tečaj brezposelnih učiteljskih abiturientov v Ljubljani

Brezposelnost, ki je zajela vse stanove po vsem svetu, ni prizanesla tudi učiteljskemu stanu pri nas. Že tretje leto čakajo absolventi učiteljskega na službe. Samo v dravski banovini je njih število veliko (okrog 800), v vsej državi pa čaka na zaposlitev 3000 mladih učiteljev. O tem so več ali manj ugibali in poročali naši časopisi, mladi absolventi pa so, prepričani samim sebi, čakali in iskali najrazličnejših poti, da se vsaj s kakršnokoli zaposlitvijo za silo pretolčejo v dobi brezposelnosti.

Končno so sklenili, da si sami poiščejo in poskrbijo za izboljšanje. Združili so se v »Odelek brezposelnih učiteljskih abiturientov« in se naslonili na JUU, sekcijo za dravsko banovino. Z lastno iniciativo so pripravljali in pripravili tečaj, ki se je vršil od 19. do 21. oktobra t. l. Da se je tečaj sploh mogel vršiti, je pripomogla banovina, ki je prispevala 1500 Din, dalje sekcija JUU, ki je prispevala za finansiranje tečaja 4000 Din. Mnogo so pripomogle tudi razna sreska učiteljska društva, ki so tečaj gmotno podprla. Ljubljansko učiteljsko društvo je darovalo 500 Din, sresko društvo Celje 300 Din, Radovljica 300 Din, Rogatec 300 Din, Šoštanj 100 Din, Slovenjgradec 100 Din in Laško 100 Din. — Zato se »Odelek brezposelnih učiteljskih abiturientov« najpristnejše zahvaljuje banski upravi, sekciji JUU za izkazano pomoč ter vsem sreskim učiteljskim društvom, ki so v tako veliki meri materialno podprla tečaj.

Tečaj, ki ga je vestno in odlično organiziral odbor, v katerem so tov. Tomšič Janez kot predsednik, tov. Hosnar, Jordanova, Douganova, Turkova, Jenko Metoda, Zamljen Jože, Hameršak Emil in Jagodič Vojko, je imel predvsem namen najti in uporabiti vse poti, ki bi pripomogle k izboljšanju položaja brezposelnih učiteljskih abiturientov. V ta namen je prej omenjeni odbor proučil vse

O Sokolstvu sem v domovini in zunaj nje govoril nešteto krat. Napisal sem o sokolski ideji in o Tyrševih naukih že osem knjžic — pet v prozi, tri v verzih — števila člankov po vseh mogočih časopisih doma in drugod niti ne vem: vse zaradi tega, da bi dal vsakemu možnost objektivne presoje ideje same in sredstev, ki idejo prenašajo v življenje, in da dam izraza svojemu globokemu prepričanju: Sokolstvo je narodu neogibno potrebno, delo o Sokolstvu je nacionalna in državna dolžnost! A to dolžnost smatram vsak kot prostovoljno prevzeto sodelovanje na izgradbi nacionalne kulture jugoslovanske zemlje in našega naroda, da bo prvi med prvimi na vsem svetu!

Bratje in sestre iz učiteljskega stanu stoje z menoj vred v nesebični službi domovine. Ta zavest je tako jaka, da je ne more omajati nobena zunanja moč.

Ukvarjam se z mislijo, da bi podrobneje pisal o vlogi učiteljstva v sokolski službi naroda in domovine. A prehitela me čas in sprotno delo se kopiči vsak dan. Ne vem, če bom sploh mogel izvršiti vse načrte. Če ne, — vzemite, bratje in sestre, za dobro vse, kar sem povedal in napisal doslej. Potrudite se tudi sami, da se izpopolnite v spoznavanju ideje, kar vas najprej in najbolj približa k njeni lepoti in veličini. Oni sta mi dajali moč in svežost v vseh borbah življenja — naj kažeta tudi vsem vam pot k vzorom lepote, dobrote in resnice.

možnosti, ki bi pripomogle nastavitve brezposelnih. Drugi namen tečaja je bil, da bi dal brezposelnim pobudo za marljivo delo tudi v času nezaposelnosti.

Tečaja, ki se je vršil v dnevih 19., 20. in 21. t. m. v dvorani Delavske zbornice, se je udeležilo ca 300 brezposelnih abiturientov. Zastopani so bili absolutni ljubljanskega in mariborskega učiteljskega. Tečaj je otvorila v četrtek 19. t. m. dopoldan podpredsednica sekcije JUU, ga. Engelmannova, ki je v svojem govoru naglasila, da sekcija z zanimanjem sledi delovanju in težnjam brezposelnih abiturientov in da bo podvzela vse, kar je v njeni moči, za izboljšanje njih položaja.

Zatem je bil izvoljen odbor tečaja, v katerega so prišli tov. Tomšič Janez kot predsednik ter tov. Marion Sikst in Hameršak Emil.

Besedo je povzel predsednik Tomšič, ki je pozdravil načelnika prosvetnega oddelka banske uprave gosp. Jos. Breznika, podpredsednico sekcije JUU go. Engelmannovo, gg. predavatelja dr. Ozvalda in g. Poharca, ter vse navzoče. Predlagal je, da pošlje tečajniki brzojavne pozdrave prosvetnemu ministru gospodu dr. Stankoviću, gospodu ministru dr. Albertu Kramerju, gospodu ministru Ivanu Pucelju in gospodu banu dr. Dragu Marušiču, kar je bilo tudi storjeno. Predsednik je nadalje prečital pozdravno pismo gospoda ministra dr. Kramerja, v katerem pravi, da imajo brezposelni v njem svojega zaščitnika. Pismene pozdrave sta poslala tudi gg. ministri Ivan Pucelj in Uzunović.

V nadaljnjem govoru je predsednik poudarjal, da je to prvi tečaj brezposelnih učiteljev v naši zgodovini, izražal je krepko nacionalno misel, ki preveča prav vse mlade brezposelne abituriente ter ljubezen do ju-

naškega vladarja, ki je vodil državo v težkih dneh do boljših časov.

K besedi se je oglasil načelnik prosvetnega oddelka g. Jos. Breznik, ki je pozdravil vse zborovalce in vzbudil v njih upanje na boljše čase, nakar se je pričel dnevni red, obstoječ iz predavanja g. E. Gangla in predavanja g. univ. prof. dr. Ozvalda.

1. »Učitelj in sokolstvo.« Mesto g. prvega podstaroste Sokola kraljevine Jugoslavije E. Gangla, ki se je opravičil radi nujne poti v Beograd, je predaval g. Poharc, ki je prečital iz Tyrševih poslanice najvažnejše odstavke o Sokolstvu.

2. »O vzgoji in vzgojevalcih« je predaval dr. Ozvald. V izčrpnem in globoko zasnovanem predavanju je predavatelj pokazal nekatere probleme sodobne vzgoje in ugotovil razna dejstva pri vzgoji in vzgojiteljih, ki so vredni, da se zanimamo zanje. Med drugim je dejal, da se čuti pri starših vedno manj sposobnosti za vzgojno delovanje, kar naj nadomesti učitelj v šoli. Predavanje je vzbudilo zanimivo debato, v katero so posegali udeleženci tečaja.

Na popoldanskem sporedu je bilo predavanje g. dr. Gogale, ki je predaval o temi »Življenje vzgaja«. Analiziral je vrednote, ki jih je ločil v duhovne in materialne ter jih razporedil po njih višini. Nadalje je ugotovil, da je današnji človek dal prednost materialnim vrednotam in zgubil smisel za duhovne vrednote, kar se kaže v našem življenju. Zaključil je, da je treba najti sintezo med duhovnimi in materialnimi vrednotami in da leži delo na onih redkih posameznikih, v katerih so živo občutene duhovne vrednote. Tudi o tem predavanju se je razvila zanimiva debata.

Za dr. Gogalo je predaval g. šolski upravitelj Strukelj Ivan, »Iz prakse učitelja in šol. upravitelja«. Pokazal je praktično plat učiteljevega dela in življenja ter opozoril na razne stvari, ki jih sreča učitelj na kmetih ter pokazal, kako naj se ravna, da bo prav. Njegovim izvajanjem so sledili poslušalci z velikim zanimanjem.

Večeri so bili namenjeni debatam. Predavatelji so bili iz vrst brezposelnih abiturientov.

Prvi debatni večer je obsegal referat tov. Jagodiča, ki je govoril »O potrebi in ustanovitvi potovalnega fonda« ter koreferat tov. Uratariča »O potrebi ustanovitve odseljenih prijateljev naše kulture« ter koreferat tov. Turkove »O potrebi naše pomoči na vasi«.

Za uvod v debatni večer je zapel oktet nekaj narodnih pesmi. Referent Jagodič je govoril o prednostih in lepotah poštenega potovanja, kjer dijak spozna svojo zemljo in ljudi ter si razširi svoje duševno obzorje. V debati so zborovalci sklenili, da bo nalašč zato izvoljeni odbor realiziral zamisel ustanovitve potovalnega fonda.

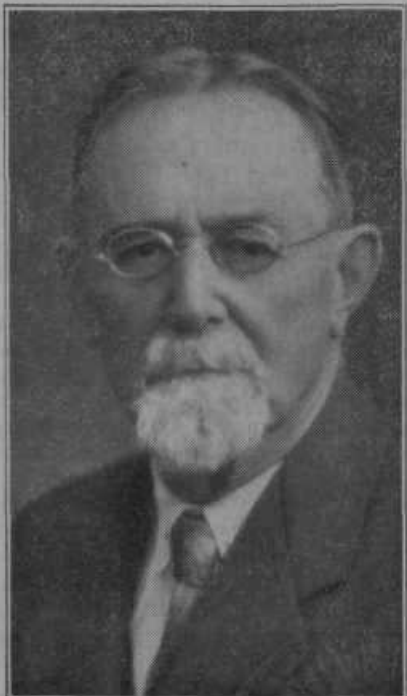
Tov. Uratarič je poudarjal, da se mora učitelj zanimati za narodne običaje in narodno blago, ker le tako more prodreti v dušo ljudi. Tov. Turkova pa je pokazala, kako naj se učiteljica praktično in koristno udeležuje pri izvenšolskem delu.

Dopoldanske ure naslednjega dne so bile namenjene hospitacijam na ljubljanskih osn. šolah. Zborovalci so se razdelili v več oddelkov in prisostvovali pouku v raznih razredih, da so tako dobili vsaj bežen utis in vpogled v delo svojih starejših tovarišev, ki že vrše svoje poklicno delo. Popoldne so se zopet zbrali v dvorani Del. zbornice, kjer sta jim predavatelja ga. Skulj-Grumova ter g. nadzornik Andrej Skulj osvetlila praktično plat učiteljevega dela in poklica. G. Skulj je govoril o delu in nalogah podeželskega učitelja, ga. Skulj-Grumova pa je referirala o temi »Učiteljica na deželi«. Iz obeh referatov so si poslušalci ustvarili sliko, kakšno delo in naloge jih čakajo, ko bodo vstopili v službo kot učitelji. — Za uvod v drugi debatni večer je zopet zapel kvartet nekaj lepih narodnih pesmi, kar je ustvarilo primerno razpolože-

Fant od fare

Zapoznili nekrolog † tov. Antonu Farčniku.

Takole se pehamo v vrtincu življenja, da čisto komaj opazimo, kako odpada list za listom tudi z drevesa našega stanu. Drug za

Anton Farčnik.

drugim dozorevajo in odhajajo mirno in spokojno tja, kjer ni bojev za obstanek, kjer ne razsajajo strasti in kjer ni življenje utesnjeno z obziri in predpisi, tja, kjer vlada večni mir in pokoj...

In vendar je bil marsikdo izmed njih cel mož, ki je dajal leta in leta prave življenja v svojem kraju. Marsikdo je bil močan in neporušljiv steber, na katerega se je naslanjal ves okoliš, kadar je potreboval dela, kadar je iskal sveta in pomoči v stiskah življenja. Marsikdo izmed njih je bil kakor svetilnik ob razburkanem valovju življenja, ki je kazal pot do rešitve obupan in potapljačim.

Pa so odšli od nas tiho in neopaženo. In mi nismo našli tople besede ob njihovem slovesu, nismo našli trenutka, da bi jim napisali par skromnih besedi v spomin!

Tudi to dejstvo je trpek znak naše dobe, ki človeka goni in podi, da ne pride do oddiha, da ne najde samega sebe. Pri takih stvareh se zanašamo drug na drugega in konec je ta, da ne stori nihče nič v tem oziru.

Tako-le je bilo približno tudi z našim fantom od fare, s pokojnim tovarišem Antonom Farčnikom.

Že 29. junija je za večno zaspal. In še-le sedaj ob dnevu, posvečenem spominu vseh mrtvih, mi pišem skromno posmrtnico.

Komaj dobrih deset let sem poznal tega izrednega moža, ki je vodil šolo in življenje v Polzeli polnih trideset let. Pa ne samo šola in življenje na Polzeli, ampak tudi stanovsko življenje učiteljstva v vranskem okraju je bilo v njegovih rokah. Saj je predsedoval društvu celih dvajset let. V okrajnem šolskem svetu pa ga je zastopal in branil celo dvajsetpet let.

Ze ti kratki podatki povedo dovolj glasno, da je bil pokojni Farčnik izreden mož in zaslužen tovariš, res, fant od fare, kar je tako rad rekel vsakemu, kogar je imel rad in ga cenil.

Dasi je bilo med nama skoraj trideset let starostne razlike, vendar sva se kaj hitro našla, umela in spoprijateljila, ko je l. 1922. prišel v Maribor uživati zasluženi pokoj k svojemu zetu tov. Tušaku. Prav rad je ob-

navljal spomine. Posebno pri sreču pa mu je bila naša Koroška, katere ni mogel pozabiti. V Celovcu je namreč po dovršenih šestih gimnazijskih razredih študiral eno leto na učiteljsko, napravil maturo in šel službovat l. novembra 1875. v Kotmaro vas. Kmalu na to je prišel v Glinje in zatem v Šmarjetu pri Borovljah, kjer si je izbral življenjsko družico in ostal ondi deset let. Ker pa so bile takrat na Stajerskem bolj urejene šolske razmere in tudi večji prejemki, je prosil za Polzelo in jo tudi dobil.

Ne paragrafi, ampak srce je takrat velevalo vsakemu pravemu učitelju, da se ni udeleževal samo med štirimi šolskimi stenami, ampak tudi izven šole. In pokojni Farčnik, ki je bil učitelj v najlepšem pomenu besede, se je udeleževal povsod, kjer je bilo potreba. Sodeloval je pri posojilnici, pri Sokolu, pri CMD. Mnogo bojev mu je provzročila nekaj let na Polzeli šulferajnska šola. Vsled njegovega vzornega šolskega in izvenšolskega dela je morala naposled klavno propasti, kar mu je bilo v veliko zadoščenje.

Daleč na okrog je bil znan njegov šolski vrt, katerega je gojil z veliko ljubeznijo sebi v ponos in veselje ter Polzelanom v korist.

Ko je šel l. 1922. po štiridesetletnem vzornem delovanju v pokoj, je tudi v Mariboru kaj hitro našel samega sebe in — delo. Po smrti pokojnega Mihaela Nerata je bil imenovan za krajevne šolskega očeta na krčevinski šoli, kjer je opravljal ta častni posel vzorno več let. V tistih letih je bila sedaj v vsej državi najmočnejša in najvzornjša mariborska Nabavljalna zadruga drž. uslužbencev šele v početku razvoja. Naš Farčnik je pri njej sodeloval v nadzornem odboru polnih šest let.

Že v prvih letih po prevratu si je mariborsko upokojeno učiteljstvo osnovalo svoj krožek ter imelo redne mesečne sestanke, da je gojilo tovarštvo, obnavljalo svoje spo-

mine ter se borilo za svoje pravice. Pri teh sestankih ni nikoli manjkalo našega fanta od fare, dokler mu je dopuščalo zdravje. Tovarštvo mu je bilo prav tako potrebno kakor vsakdanja hrana. Zato je ob vsaki priliki rad zahajal med učiteljstvo in z njim kramljal o časih, ki so bili.

Posebno vneto pa je zasledoval razvoj in napredek Učiteljskega doma v Mariboru. Med upokojenim učiteljstvom je zbiral članarino in ob raznih prilikah darove. Zbral je tekom let nad 3000 Din za naš dom in dočakal, da se je njegova zamisel uresničila.

Človeško življenje je še vedno nerazrešena uganika. To so pokazala tudi zadnja leta Toneta Farčnika.

Pred par leti smo v ožjem domačem krogu obhajali njegovo osemdesetletnico. Rojen je bil namreč 17. maja 1851. v Zalcu. In ob svoji osemdesetletnici je bil mož še čvrst in raven kakor sveča. Brada mu je začela stoprav siveti. Na glavi pa si mu težko našel siv las. Gladko lice mu je bilo še mladostno rdeče. Njegov duh je bil še prožen in spomin zanesljiv. Šalil se je z nami in prerokovali smo mu, da dočaka še devetdesetletnico in celo stoletnico.

Pa je prišlo drugače. Kmalu nato je začel duševno nenavadno naglo propadati. Spomin in zavest sta ga tako naglo zapuščala, da še nisem doživel takega slučaja. V družbo ni več zahajal. In kadar sem ga obiskal na domu, kjer ga je negovala z vso ljubeznijo njegova hčerka, gospa Tilda Tušakova, ni bil več mogoč razgovor. Le smehljaj se je in kvečjemu ponovil zadnjo besedo vprašanja.

In tako je ta vzoren, značajan in zaslužen mož po dveh letih hiranja odšel za vedno iz naših vrst skoro neopaženo.

Naj bo vzglednemu šolniku in tovarišu vsaj v teh vrsticah ohranjen spomin.

— ski.